

Gromon András: Jézus és a „gondviselés”

Mt 10,28-31

Ezt az evangéliumi helyet sokáig az üldöztetés problematikájának szemüvegén át néztem, amint konkrétan arról is szól, de aztán rájöttem, hogy tágabb értelemben valójában a „gondviselés” a témája. Ez adta aztán azt az ötletet, hogy csokorba gyűjtsem, mit is tanított Jézus erről az oly nehéz témáról. Nincsen túl sok erre vonatkozó közvetlen megnyilatkozása, de azok egyértelműek.

Közismerten **két olyan területe van az életünknek**, ahol leginkább „reklamálni” szoktuk a „gondviselést”, mindkettő szigorúan biológiai jellegű: az egyik a *megélhetés*, a másik az életünk *biztonsága* (a betegséggel, a katasztrófákkal, az üldöztetéssel, összefoglalóan a fizikai – és lelki – szenvedéssel és a halállal szemben). Jézus arról biztosította hallgatóit, hogy **Isten mindkét területen törődik velünk, gondot visel ránk**.

Ami az elsőt illeti: „Nézzétek az ég madarait, a mezők virágait... Ha Isten így öltözteti a mezők virágait, mennyivel inkább titeket...” (Mt 6,25-33). „Ki az, aki közületek követ ad a fiának..., vagy kígyót? Mennyivel inkább ad mennyei Atyátok jókat” (Mt 7,10-11). – E tanítás gyakorlati szemléltetésének tekinthetjük az ún. kenyérszaporításokat (Mk 6,34-44; 8,1-10), illetve ide vágó elméleti oktatásnak a Mk 8,14-21-et („Hát még mindig nem értitek...?”). – *Ami a másodikat illeti:* A betegséggel kapcsolatban: Isten nem ver senkit betegséggel (Mk 2,5: „...bocsánatot nyertek bűneid”), másfelől Jézus gyógyításai szemléltetik Isten akaratát és „beavatkozó” erejét. A katasztrófákkal kapcsolatban: a tomboló viharban, életveszélyben sem kell pánikba esni (Mk 4,35-40). Az üldöztetéssel kapcsolatban: „Két verebet ugye egy fillérért adnak, és Atyátok tudta nélkül..., nektek viszont minden szál hajatokat megszámlálta...” (Mt 10,30); „ha bíróság elé állítanak, ne aggodalmaskodjatok, mit fogtok mondani... Atyátok Lelke szól majd belőletek” (Mt 10,18-20). A halállal (akár az erőszakos halállal) kapcsolatban: az „emberfiát” (= az embert) megölhetik, de „három nap múltán” Isten föl-támasztja (Mk 8,31-33).

Jézus azonban **megmaradt a realitás talaján**, világosan látta és hirdette, hogy Isten gondviselése mindazonáltal nem közvetlen beavatkozás az események menetébe, és nem „életbiztosítás”!

Egyfelől *e gondviselés „működésének” vannak feltételei* az ember részéről, méghozzá nem is kevés: 1. „Előbb”, azaz elsődlegesen, leginkább „Isten országára, az Istennek tetsző életre kell törekednie” (Mt 6,33)... 2. Dolgoznia kell a maga módján, ahogy a madarak és a virágok a maguk módján (Mt 6)... (3. Mindezt társadalmi méretekben kell tennie: Keressétek... az ember társas lény...) 4. Adakoznia kell, szét kell osztania, amije van (ismét a társadalmi vetület...): Lk 6,38; 12,33... 5. Kérnie, keresnie, zörgetnie kell (Mt 7,7-8)... – Másfelől *ez a gondviselés nem (feltétlenül) ment meg a bajoktól és szenvedésektől*, vagy éppen az (erőszakos) haláltól: igenis bíróság elé kerülhetünk (a „hitünk” miatt: Mt 10,18), a viharban belefulladhatunk a tóba (Mk 4. f.), s az „emberfiát” az emberek megkínozhatják és megölhetik (Mk 8. f.). Az ezt vitató Péter, aki úgy gondolta, Isten majd közvetlenül beavatkozik és megmenti kedvencét, az általunk ismert legnagyobb letolást kapja Jézustól (Mt 16,21-23).

Jól szemlélteti Jézusnak ezt a realitásérzékét, és azt, hogy az egész gondviselés-kérdést nagyobb és magasabb összefüggésben kell nézni, mint a fizikai sík, **Jézus két „kísértése”**: az egyik pontosan a megélhetéssel kapcsolatos: „Változtasd a köveket kenyérré... Nemcsak kenyérral él az ember” (Mt 4,3-4), a másik pontosan az életünk biztonságával: „Ugorj le... Ha

Isten fia vagy, majd megoltalmaz..." (Mt 4,5-6). Isten tehát nem tesz megmentő csodákat, de nem is passzív szemlélő, jelen van és „működik”, de egy magasabb síkon: „Az emberfia az Erő jobbán ül” (Mk 14,62), s ez egyrészt erőt ad neki a „méltóságteljes” szenvedésre, másrészt legyőzi a szenvedést, igaz, már egy másik dimenzióban.

Mindebből Jézus *három nagyon fontos következtetést von le* arra nézve, mi a helyes hozzáállás a isteni gondviseléshez – ezeket persze akár úgy is tekinthetjük mint **újabb három feltételt** ahhoz, hogy a „gondviselés” valóban működni tudjon és működjék is, és *lélektanilag* minden bizonnyal ez a három legfontosabb – és legnehezebb – feltétel!): 1. *Ne féljünk!* Sem, ami a megélhetésünket illeti (Mt 6; Lk 12,32: „Ne félj, te kisdéd nyáj...”), sem, ami az életünk biztonságát illeti (Mk 4,40: „Mit féltek annyira?”; Mt 10, 28: „Ne féljete azoktól, akik megölik a testet...”) 2. *Ne aggodalmaskodjunk* (gör. *merimnaó*)! Ezt hangsúlyozza mind *a megélhetéssel* kapcsolatban (hogy mit fogunk enni-inni: Mt 6. f.; ahogyan az az ember, akinek jó termést hozott a földje: Lk 12,15-20; ahogyan Márta az evés-ivás miatt: Lk 10,38-42; a *merimnaó* lukácsi párhuzama [12,29], a *meteoridzó* azt jelenti: felpöffeszkedni, úgy csinálni, mintha mi lennénk a Teremtő, és mindenről nekünk kellene gondoskodnunk, és az aggodalmaskodással legalábbis megnyújthatnánk egy könyöknnyivel a termetünket), mind *az életünk biztonságával* kapcsolatban (Mt 10,19: „Ne aggodalmaskodjatok, mit fogtok mondani a bíróságon...”) 3. *Ne legyünk „kishitűek”,* csekély bizalmúak, pozitívan fogalmazva: feltétel nélkül bízunk Istenben, ha úgy tetszik: minden látszat ellenére (Mt 6,30; Mk 4,40).

Jézus más összefüggésekben is megfogalmazta, hogy Isten valóban velünk törődő, gondviselő Isten, s hogy ezért az iménti hármassal hozzáállás valóban megalapozott. *Néhány példa:* Ha az ember tornyot épít, előbb kiszámítja a költségeket... Ha a király hadba vonul, megnézi, hány katonája van... Isten még inkább megfontolta a dolgot, amikor világot teremtett... (Lk 14,28-32). – Isten fölkelte napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek egyaránt... (Mt 5,45). – A föld „magától” terem, akár alszik a paraszt, akár virraszt... Így van Isten országával is... (az egész életünkkel is...), nem kell idegeskedni, fölösleges a „problematitis” (Mk 4,26-29). – A mustármag felnő, és nagy bokor lesz, a kovász szép csendben átjárja az egész lisztet... (Mt 13,31-33). – A Vőlegény állandóan velünk van, minden okunk megvan az öröme, nem kell „böjtölni” (Mk 2,19). S talán a legfontosabb ebben az összefüggésben: mi Isten, az Erős, az Erő tulajdona, kincse vagyunk; ezért ahhoz, hogy valaki elrabolhasson minket tőle, kiessünk fennhatósága alól, „leessünk a tenyeréről”, előbb „meg kellene kötöznie őt, az Erőset” (Mk 3,27).

Mindazonáltal tagadhatatlan, hogy **Isten gondviselése „kétarcú”,** élesen fogalmazva akár azt is mondhatnánk: van is, meg nincs is; ha teljesítjük a szükséges feltételeket, valóban működik, ugyanakkor nem avatkozik bele közvetlenül a dolgok menetébe: nem változtatja a köveket kenyérré (Mt 4,3-4), ha leugrunk a magasból, nem óv meg minket az összetöréstől (Mt 4,5-6), a viharban talán bele fogunk fulladni a vízbe (Mk 4), nem ment meg attól, hogy emberek bíróság elé állítsanak, megkínózzanak és kivégezzenek minket (Mt 10,18; 16,21-23; Mk 8,31-33).

A tapasztalat nem nyújt egyértelmű és minden kétséget eloszlató bizonyosságot. Az, hogy Isten fölkelte napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek (Mt 5,45), értékelhető feltétlen és végtelen jóságának, gondviselésének jeleként, de mérhetetlen közönyének, sőt cinizmusának jeleként is, annál is inkább, mivel a jégeső, az árvíz sem válogat, s a bombák is egyformán hullanak jókra és gonoszokra...

Van-e hát gondviselés? Megítélés kérdése. *A mi szemünktől függ; attól, hogyan nézzük, és ezért hogyan látjuk a világot.* Mint a különböző napszakokban munkába álló napszámosok

példabeszédében (Mt 20,1-14): aki gonosz szemmel” nézi a szőlősgazda „bérezési politikáját” (Mt 20,15), az dühöngeni fog annak „igazságtalansága” miatt (vö. még Mt 6,23: „Ha a szemed gonosz, sötét lesz egész tested, életed...”), aki azonban „egyszerű szemmel” figyeli a dolgokat (? = érvényesülni hagyja a pusztá valóságot, a tényeket), annak egész teste-élete világos lesz (Mt 6,22), s a szőlősgazda ugyanazon bérezési eljárásában annak rendkívüli jóságát (Mt 20,15) fogja fölfedezni.

E tekintetben különösen is helytállónak látszik tehát Jézusnak az a kijelentése, hogy ezek a dolgok el vannak rejtve a „bölcsek és okosak” előtt, és csak a „kicsinyek”, az „éretlenek” számára tárulnak föl (Lk 10,21). Mitől tárulnak föl?

Mivel, ahogy mondtam, megítélés dolga, hogy számunkra van-e gondviselés, az iménti kérdésre azt felelem: **a mi döntésünktől függ, föltárul-e számunkra**, hogy Isten valóban törődik velünk, gondot visel ránk. Nekünk kell eldöntenünk (s ez a döntés nem egyszerűen racionális következtetés, hanem lelkünk legmélyéről fakadó, egész valónkat igénybe vevő személyes választás, odafordulás), bizalmat szavazunk-e Istennek – minden ellenkező tapasztalati tény, minden nyomorúság, tragédia és szenvedés ellenére. Ezt a döntést nem lehet kikerülni, és nem is hozhatja meg helyettünk senki más, még Isten sem (a „hit”, az Istenbe vetett bizalom nem lehet Isten ajándéka...) A királyi lakoma asztala mindenki számára meg van terítve, tőlünk függ, elfogadjuk-e a meghívást, elmegyünk-e a lakomára (Mt 22,1-10).

Jézus minden ellenkező tapasztalat ellenére **kitartott amellett, hogy Isten jó**, és csak jó... Ebben is példát adott nekünk... Bizonyosságot szerezni azonban csak személyes tapasztalatok alapján lehet (és ez a bizonyosság is mindig törékeny marad, újból és újból meg kell szerezni), a probléma elméleti úton nem dönthető el. Mindenesetre a lélektan és az élet is azt igazolja, hogy jobban jár az, aki „pozitív életstratégiát” választ, témánkra alkalmazva: aki úgy dönt, hogy van „gondviselés”...

(??)